

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

Вознюк Вікторія Вікторівна

УДК 373.3/5.013-044.247(410:477)(075.8)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ
ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ТА ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У
РОЗШИРЕНИХ ШКОЛАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Суми – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Бойченко Марина Анатоліївна,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка,
доцент кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Лавриченко Наталія Миколаївна,
Науковий центр МАН України,
головний науковий співробітник;

кандидат педагогічних наук, доцент
Мілютіна Ольга Костянтинівна,
Глухівський національний
педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
доцент кафедри іноземних мов
та методики викладання

Захист відбудеться 26 червня року о 12 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 218.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 25 травня 2015 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах гуманізації та демократизації освіти України пріоритетного значення набуває проблема створення оптимальних умов для розкриття інтелектуального та творчого потенціалу школярів, їх духовних і фізичних можливостей. Разом із тим, характерні для сучасного етапу розвитку українського суспільства кризові явища, що призводять до девальвації моральних цінностей, появи низки соціальних хвороб серед підростаючого покоління, вимагають перегляду традиційної ролі школи, її трансформації від надання знань до розвитку особистості.

В Україні необхідність всебічного розвитку особистості задекларована в державних документах: Законі України «Про загальну середню освіту» (1999), Указі президента України «Про національну доктрину розвитку освіти» (2002), Законі України «Про інноваційну діяльність» (2003), Указі Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (2005), урядовому проєкті «Український прорив» (2008), Указі Президента України «Про заходи щодо пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010), Указі Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013) та ін.

У контексті ключових положень названих вище державних документів актуальності набуває запровадження інноваційних форм і методів соціального навчання та виховання молодого покоління, соціального захисту дітей та молоді, які реалізуються під час навчально-виховного процесу. Для реалізації окреслених завдань важливим є вивчення прогресивного зарубіжного досвіду, зокрема Великої Британії, де інтеграція соціальних і освітніх послуг у межах загальноосвітніх навчальних закладів у кінці ХХ – на початку ХХІ століття набула найбільшого розвитку.

Аналіз досліджень вітчизняних компаративістів дозволяє стверджувати, що у вітчизняному порівняльно-педагогічному британознавстві відсутні наукові розвідки, у яких цілісно розкрито організаційно-педагогічні засади інтеграції соціальних і освітніх послуг у загальноосвітніх навчальних закладах. Окремі аспекти досліджуваного феномену, що стосуються інтеграції соціальних і освітніх послуг у навчальних закладах, розглядаються в межах наукових розвідок, присвячених історичним аспектам розвитку британської освіти (Н. Воскресенська, Б. Вульфсон, М. Гурій, О. Джуринський та ін.); освітнім реформам та інноваціям у системі загальної середньої освіти країни (К. Гаращук, О. Локшина, О. Медведовська, Ю. Мошкіна, О. Огієнко, О. Особливець, А. Сбруєва та ін.); проблемам соціального виховання школярів (Л. Гордієнко, А. Досін, О. Загайко, М. Зубілевич, Н. Лавриченко, О. Пічкара та ін.), питанням оновлення змісту освіти та виховання (М. Бойченко, М. Гурій, О. Кузнецова, Г. Марченко, О. Мілютіна, Н. Мороз, Я. Полякова, І. Постоленко, І. Романко, Н. Ремезовська, Р. Сойчук, М. Тадеєва, С. Федоренко та ін.); розвитку системи управління загальною середньою освітою (Г. Бутенко, І. Миськів, Н. Костенко, І. Чистякова та ін.).

Кінець ХХ століття ознаменувався появою розширених шкіл у Великій Британії, що являли собою яскравий приклад інтеграції соціальних та освітніх послуг. Предметом посиленої уваги зарубіжних науковців стали теоретико-методологічні проблеми інтеграції соціальних та освітніх послуг у системі загальної середньої освіти зазначеної країни, зокрема еволюції поняття «розширені школи» (Дж. Драйфус, Л. Тет, Е. Уілкін та ін.), організації надання комплексу соціальних послуг (М. Бол, А. Дайсон, К. Камінгс, П. Колтоф, М. Сміт, Дж. Робсон та ін.), системи управління та фінансування нових типів шкіл (В. Мейкінс, Е. Годд, К. Хуксхем та ін.).

Доцільність наукового опрацювання організаційних засад інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії зумовлена необхідністю подолання низки соціально-педагогічних *суперечностей* у розвитку вітчизняної системи середньої освіти, зокрема: між необхідністю перебудови традиційної моделі вітчизняної школи як закладу, що надає освітні послуги, на інноваційну, що передбачає надання широкого спектру соціальних послуг у межах школи, та недостатньою розробленістю науково-теоретичних засад цього процесу у вітчизняному науковому просторі; між потребою інтеграції соціальних послуг у систему загальної середньої освіти нашої держави з метою підвищення її якості та недостатньою розробленістю механізмів надання кваліфікованих соціальних послуг у вітчизняних школах; між необхідністю застосування інноваційних підходів до надання школою широкого спектру соціальних та здоров'язбережувальних послуг і традиційними підходами, формами й методами педагогічної, психологічної та соціальної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах України.

Отже, актуальність і недостатня теоретична розробленість даної проблеми у вітчизняній педагогічній науці зумовили вибір теми дисертаційної роботи: **«Організаційно-педагогічні засади інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії»**. Під організаційно-педагогічними засадами інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії розуміємо основні положення та принципи, що визначають особливості їх діяльності. З метою конкретизації організаційно-педагогічних засад досліджуваного феномену виокремлено теоретичний, нормативний, змістово-процесуальний та управлінський виміри його розгляду.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою частиною комплексного дослідження кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Інноваційні підходи до управління якістю освіти» (реєстраційний номер 0113U004660). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 5 від 24 грудня 2012 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 2 від 26 лютого 2013 р.).

Мета дослідження: з'ясувати організаційно-педагогічні засади інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії,

окреслити можливості впровадження прогресивного британського досвіду в умовах модернізації сучасної шкільної освіти України.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

- 1) охарактеризувати стан розроблення проблеми та понятійно-термінологічний апарат дослідження;
- 2) визначити передумови й етапи розвитку інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії;
- 3) окреслити нормативні та змістово-процесуальні засади інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії;
- 4) з'ясувати управлінські засади надання соціальних послуг розширеними школами Великої Британії;
- 5) обґрунтувати можливості використання досвіду Великої Британії в умовах модернізації сучасної шкільної освіти України.

Об'єкт дослідження – розширена школа як інноваційний тип загальноосвітнього навчального закладу Великої Британії.

Предмет дослідження – нормативні, змістово-процесуальні та управлінські засади інтеграції соціальних і освітніх послуг у розширених школах Великої Британії.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період створення та розвитку розширених шкіл у системі загальної середньої освіти Великої Британії у сучасному її вигляді. *Нижньою хронологічною межею дослідження є 1988 р., що визначається прийняттям Закону «Про реформу освіти» та початком масштабних структурних реформ, що зумовили процес інтеграції соціальних та освітніх послуг у системі загальної середньої освіти Великої Британії. Верхня хронологічна межа – 2010 р., час закінчення тривалого циклу структурних реформ, здійснюваних протягом перебуванням при владі лейбористських урядів (1997 – 2010 рр.).*

Для обґрунтування сутності сучасного стану й перспектив розвитку розширених шкіл Великої Британії в дисертації здійснено ретроспективний аналіз досліджуваної проблеми та визначено етапи інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії у більш широких історичних межах.

Територіальні межі дослідження. Увагу сфокусовано на процесі інтеграції соціальних та освітніх послуг у системі загальної середньої освіти Англії, оскільки саме на цю частину Великої Британії повною мірою поширюються законодавчі акти, що приймаються парламентом країни, на відміну від інших її частин (Шотландії, Уельсу, Північної Ірландії), у яких освітня політика здійснюється автономно і має суттєві специфічні ознаки.

Методологічну основу дослідження становлять провідні положення теорії наукового пізнання; положення про взаємозв'язок і взаємообумовленість процесів та явищ об'єктивної дійсності; про єдність теорії і практики.

В основу конкретної методології дослідження покладено такі підходи: історичний, що забезпечує можливість вивчення процесу інтеграції соціальних послуг в історичному розвитку; системний, що уможливив розгляд

організаційно-педагогічних засад інтеграції соціальних та освітніх послуг як складного феномену, розвиток якого відбувається на принципах взаємозв'язку та взаємовпливу всіх його складових в інтенсивному контексті інноваційних перетворень у шкільництві Великої Британії; компаративний, на основі якого було сформульовано рекомендації щодо використання позитивного реформаційного досвіду Великої Британії в умовах модернізації сучасної шкільної освіти України.

Теоретичну основу дослідження становлять концептуальні положення порівняльної педагогіки (О. Джуринський, О. Заболотна, Н. Лавриченко, О. Локшина, З. Малькова, О. Матвієнко, Г. Ніколаї, О. Огієнко, А. Сбруєва та ін.); соціальної педагогіки (О. Безпалько, І. Зверєва, А. Капська, Г. Лактіонова, С. Харченко та ін.); менеджменту освіти та педагогічної інноватики (А. Василюк, Л. Ващенко, Б. Год, Л. Даниленко, О. Козлова, В. Кремень, А. Сбруєва, О. Сухомлинська, Є. Хриков та ін.); теорії освітніх реформ у системі загальної середньої освіти Великої Британії (М. Бол, А. Дайсон, Дж. Драйфус, К. Камінгс, П. Колтоф, А. Мілворд, Дж. Робсон, М. Сміт, Л. Тет, Е. Тодд, Е. Уїлкін, Дж. Хорват, К. Хуксем та ін.).

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження використано сукупність взаємопов'язаних методів: *загальнонаукові*: аналіз, синтез, абстрагування, порівняння та узагальнення – для вивчення документів з питань становлення, розвитку та особливостей функціонування розширених шкіл Великої Британії, праць вітчизняних і зарубіжних науковців із досліджуваної проблеми; *конкретнонаукові*: метод термінологічного аналізу, що забезпечив розкриття сутності досліджуваних педагогічних явищ за допомогою уточнення значень основоположних понять; історико-генетичний та хронологічний, що використовувався для виокремлення передумов та етапів розвитку інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії в досліджуваний період; структурно-логічний метод, що дозволив окреслити нормативні засади досліджуваного феномену; системно-функціональний аналіз, на основі якого здійснювалася характеристика змістово-процесуальних та управлінських засад інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії; *метод наукової екстраполяції* та *компаративного аналізу*, що дозволив окреслити можливості використання британського досвіду інтеграції соціальних та освітніх послуг в умовах модернізації сучасної шкільної освіти України; *емпіричні методи* – он-лайн інтерв'ювання та Е-листування з провідними британськими теоретиками розширених шкіл, що використовувалися у процесі з'ясування особливостей діяльності розширених шкіл Великої Британії.

Джерельну базу дослідження становлять:

– офіційні документи освітніх реформ Великої Британії: Закони «Про освіту» (2002), «Про дітей» (2004), «Розширені школи: доступ до можливостей та послуг для всіх» (2002), Національні стратегії: «10-річна стратегія по догляду за дітьми: вибір для батьків, найкращий старт для дітей» (2004), «5-річна стратегія для дітей та учнів» (2004), Біла книга «Школи, що досягають

успіху» (2001 р.), національні та урядові програми «Здорові школи» (1999), «Кожна дитина має значення» (2003), «Кожна дитина має значення: Зміна для дітей у соціальному догляді» (2004), «Кожна дитина має значення: Зміни у здоров'язбережувальних послугах» (2004), «Кожна дитина має значення: зміна для дітей у системі кримінального судочинства» (2004), «Кожна дитина має значення: зміна для дітей у школах» (2004), «Кожна дитина має значення: Зміни для дітей» (2004), «Кожна дитина має значення: Наступні кроки» (2004), Зелена Книга «Молодь має значення» (2005), Зелена Книга «Догляд має значення» (2007), Закон «Про дітей, школи та сім'ї» (2010) та ін.; кодекси законів про освіту, директивні та нормативні акти навчальних округів, доповіді та рішення парламентських комісій з питань освітньої політики;

- аналітичні матеріали міжнародних економічних, фінансових, культурно-освітніх та професійних організацій (ОЕСР, ЮНЕСКО, МВФ, СБ);

- монографічні праці та наукові статті британських науковців і освітніх діячів із питань діяльності розширених шкіл Великої Британії (М. Бол, А. Дайсон, Дж. Драйфус, П. Колтоф, М. Сміт, Е. Робсон, Е. Тодд, Е. Уїлкін, К. Хуксхем, Р. Чемінейс та ін.);

- матеріали вітчизняних та зарубіжних науково-педагогічних періодичних видань («Порівняльно-педагогічні студії»; «Довідник директора школи»; «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології»; «Педагогіка»; «Соціалізація особистості»; «Рідна школа»; «American Journal of Sociology»; «International Journal of Research and Method in Education»; «Journal for Educational Research»; «Journal of Epidemiology and Community Health»; «Child Abuse and Neglect»; «Educational and Pedagogical Sciences»; «Journal of Interprofessional Care»; «Youth and Policy»; «Science and Education a New Dimension» тощо);

- інтернет-сайти британських науково-педагогічних центрів (TDA, NCSL, NFER) та розширених шкіл (ES).

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* у вітчизняній педагогічній науці обґрунтовано організаційно-педагогічні засади інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії; висвітлено підходи зарубіжних дослідників (американських, британських та австралійських) до трактування поняття «розширена школа»; виокремлено історичні етапи розвитку інтеграції соціальних та освітніх послуг у школах Великої Британії, а саме: 1) започаткувальний (1900 – 30 рр. ХХ ст.); 2) здоров'язбережувальний (30 – 50 рр. ХХ ст.); 3) громадооб'єднувальний (50–70 рр. ХХ ст.); 4) переорієнтувальний (70 – 90 рр. ХХ ст.); 5) інституційний (90 рр. ХХ ст. – 10 рр. ХХІ ст.); з'ясовано нормативні (документи реформ, у яких визначено стратегічні пріоритети щодо інтеграції соціальних та освітніх послуг, – Білі та Зелені Книги, закони, національні та урядові програми), змістово-процесуальні (напрями діяльності розширених шкіл, форми і засоби надання ними соціальних послуг) та управлінські (напрями взаємодії розширеної школи з постачальниками соціальних послуг; види міжвідомчої взаємодії; організаційні підходи до забезпечення пропозиції розширених шкіл; управлінські

структури) засади інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії; на основі порівняння особливостей діяльності розширених шкіл Великої Британії та вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладів окреслено можливості використання інноваційних ідей британського досвіду інтеграції соціальних та освітніх послуг в умовах модернізації сучасної шкільної освіти України в освітньо-політичному, законодавчому, науково-методичному, управлінському, соціально-педагогічному та організаційно-педагогічному аспектах;

– *конкретизовано* визначення ключових понять дослідження («розширена школа», «освітні послуги», «соціальні послуги», «інтеграція», «підтримка батьків», «здоров'язбережувальні послуги»);

– *подальшого розвитку* дістала характеристика стратегій освітніх реформ у Великій Британії у досліджуваній період, а саме диверсифікації типів навчальних закладів та персоналізації освітніх послуг;

– *у науковий обіг* уведено маловідомі й раніше невідомі англомовні джерела, історичні документи та факти, що стосуються особливостей діяльності розширених шкіл Великої Британії.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що концептуальні ідеї щодо нормативних, змістово-процесуальних та управлінських засад інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії включено до змісту курсів із педагогіки, історії педагогіки, соціальної роботи у сфері освіти, технологій соціально-педагогічної діяльності, порівняльної педагогіки та педагогічного менеджменту, які викладаються в межах бакалаврської та магістерської підготовки майбутніх учителів у ВНЗ України.

Інноваційні ідеї британського досвіду інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії можуть застосовуватись у процесі модернізації освіти України для розроблення стратегій реформ на різних рівнях функціонування освітньої системи, здійснення досліджень у галузі порівняльної педагогіки, подальшого оновлення змісту педагогічних дисциплін, створення навчальних посібників нового покоління. Матеріали дослідження можуть бути використані в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників як методичні рекомендації щодо підготовки вчителів та шкільних адміністраторів до участі в реформаційних процесах.

Результати дослідження **впроваджено**: у навчальний процес Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка про впровадження № 1709/01 від 17.10.2014 р.); Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка про впровадження № 61 від 06.02.2015 р.); Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» (довідка про впровадження № 02/02-47/Звід 26.01.2015 р.); Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження № 1909 від 31.10.2014 р.).

Апробація отриманих результатів дослідження здійснювалася на 12 науково-практичних конференціях і семінарах різного рівня: *міжнародних* –

«Творча спадщина А.С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти ХХІ століття» (Суми, 2013); «Науково-методичні засади управління якістю освіти у вищих навчальних закладах» (Київ, 2013); «Теоретико-практична спадщина А.С. Макаренка в контексті євроінтеграційних тенденцій вітчизняної освіти» (Полтава, 2014); «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2014); «Основні напрями підготовки сучасного вчителя: глобалізація, стандартизація, інтеграція» (Умань, 2014); «4th European conference on education and applied psychology» (Vienna, Austria, 2014); «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Суми, 2014); «Pedagogy and Psychology in the age of globalization – 2014» (Budapest, 2014); *всеукраїнських* – «Актуальні питання сучасної педагогіки» (Львів, 2014); «Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст» (Київ, 2014); «Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутніх вчителів» (Суми, 2014); «Інноваційна педагогічна освіта: проблеми, реалії і перспективи» (Київ, 2014).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено в 19 одноосібних публікаціях, з яких 10 статей у вітчизняних фахових наукових виданнях, 2 статті в закордонних виданнях (Росія, Угорщина), з яких 1 – у фаховому науковому виданні, 7 – в інших виданнях, з яких 1 – в закордонному.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 281 найменування, з них 172 англійською мовою. Подано 16 таблиць і 15 рисунків та 11 додатків на 44 сторінках. Повний обсяг тексту дисертації – 256 сторінки. Основний зміст викладено на 184 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, показано ступінь його наукового розроблення, зв'язок із науковими програмами та планами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методологічну й теоретичну основу дослідження; вказано хронологічні й територіальні межі; схарактеризовано джерельну базу, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; відображено їх апробацію та впровадження у практику; зазначено кількість публікацій автора з теми дослідження, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні засади інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії**» здійснено аналіз стану розроблення досліджуваної проблеми у вітчизняній порівняльній педагогіці та понятійно-термінологічного апарату дослідження; визначено передумови та етапи розвитку інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії.

Результатом структурно-логічного аналізу вітчизняних наукових розвідок з досліджуваної проблеми стало виділення освітньо-політичного, соціально-педагогічного, методичного, управлінського та виховного аспектів розгляду інтеграції соціальних і освітніх послуг у розширених школах Великої Британії.

У межах розгляду *освітньо-політичного* аспекту досліджуваного феномену з'ясовано основні напрями освітньої політики британського уряду у сфері інтеграції соціальних та освітніх послуг, а саме: забезпечення індивідуального освітнього вибору для кожного учня; розширення освітньої пропозиції; збільшення кількості соціальних та інших додаткових послуг, що надаються навчальними закладами; здійснення радикальних змін у структурі управління школою. Розгляд проблеми в *соціально-педагогічному* аспекті дав змогу окреслити пріоритетні напрями роботи школи та інших організацій щодо надання соціальних та здоров'язбережувальних послуг; з'ясувати особливості підготовки фахівців до надання широкого спектру соціальних та інших послуг. У контексті аналізу *методичного* аспекту проблеми інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії висвітлено особливості організації навчання обдарованих учнів у розширених школах, питання оновлення змісту, форм і методів навчання. У межах розгляду проблеми в *управлінському* аспекті окреслено ефективні шляхи оцінювання знань, умінь та навичок школярів; завдання шкільного лідерства; принципи запровадження мережевих технологій в освіті та особливості розвитку інноваційних шкільних мереж. Розгляд *виховного* аспекту досліджуваного феномену дав змогу узагальнити позиції вітчизняних науковців щодо структури й організації навчально-виховної системи, інноваційних підходів до виховання школярів у середніх навчальних закладах Великої Британії, зокрема й розширених школах.

Використання методу термінологічного аналізу дозволило с характеризувати широке коло понять, що визначають сутнісну основу дослідження, основоположними з яких є: «інновація», «освітня інновація», «інноваційний заклад освіти», «інноваційні шкільні мережі», «взаємодія», «партнерство», «соціальне партнерство», «лідерство», «соціальні послуги», «інтеграція».

Аналіз широкого кола зарубіжних джерел з проблеми дослідження дозволив висвітлити концептуальні підходи до розгляду розширеної школи в сучасній теорії освіти англomовних країн. Виявлено, що у британській теорії освіти під поняттям «розширена школа» (extended school) науковці мають на увазі специфічний тип школи, що забезпечує надання широкого спектру послуг для того, щоб задовольнити потреби своїх учнів, їх сімей і громади в цілому, а американські та австралійські дослідники розуміють виключно надання послуг школою у партнерстві з їх провайдерами. На основі узагальнення означених концептуальних підходів сформульовано власне визначення поняття «розширена школа», що являє собою інноваційний тип загальноосвітнього навчального закладу, який забезпечує надання широкого спектру освітніх та соціальних послуг членам громади та функціонує в якості центру її розвитку.

Історико-генетичний та хронологічний аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми дозволив визначити передумови (соціальні катаклізми (зростання рівня безробіття, захворюваності, злочинності); економічні кризи, спричинені Великою депресією (зростання рівня ВВП, введення подушного

податку, зниження заробітної плати, скорочення фінансування соціальних програм); політичні реформи (зміна політичних циклів та ідеології правлячих партій) та етапи розвитку інтеграції соціальних та освітніх послуг у загальноосвітніх школах Великої Британії: 1) започаткувальний (1900 – 30 рр. ХХ ст.) – запровадження елементів додаткових послуг в окремих навчальних закладах, що обмежувалися виключно навчанням дорослих та організацією дозвілля; 2) здоров'язбережувальний (30 – 50 рр. ХХ ст.) – зростання потреби в додаткових медичних та соціальних послугах для дітей, створення Комітетів з питань здоров'я дітей при школах; 3) громадооб'єднувальний (50 – 70-ті рр. ХХ ст.) – запровадження додаткових медичних та соціальних послуг для дітей, що надавалися Комітетами з питань здоров'я дітей при школах; розширення можливостей учнів щодо проведення змістовного дозвілля та самовираження в заняттях мистецтвом та іграх; активне залучення батьків та членів місцевої громади; 4) переорієнтувальний (70 – 90 рр. ХХ ст.) – розширення школами пропозиції додаткових послуг через ризик закриття неконкурентоспроможних навчальних закладів; 5) інституційний (90 рр. ХХ ст. – 10 рр. ХХІ ст.) – створення інноваційних типів навчальних закладів – розширених шкіл; перетворення розширених шкіл на центри розвитку громади; активізація співпраці з постачальниками соціальних та інших додаткових послуг.

Отже, на основі аналізу широкого кола вітчизняних і зарубіжних джерел висвітлено освітньо-політичний, соціально-педагогічний, методичний, управлінський та виховний аспекти розгляду проблеми; уточнено основоположні поняття дослідження та виокремлено етапи розвитку інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії.

У другому розділі – **«Організаційні засади інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії»** – схарактеризовано нормативні (законодавчі акти та урядові програми, у яких визначено провідні аспекти діяльності розширених шкіл), змістово-процесуальні (напрями діяльності розширених шкіл, форми та засоби надання ними соціальних послуг) та управлінські (напрями взаємодії розширеної школи з постачальниками соціальних послуг; організаційні підходи до забезпечення пропозиції розширених шкіл; види міжвідомчої взаємодії; управлінські структури) засади діяльності розширених шкіл.

Застосування методу структурно-логічного аналізу документів освітніх реформ (Закони, законодавчі акти, національні стратегії, Біла та Зелені Книги, національні та урядові програми) дозволило дати характеристику нормативних засад діяльності розширених шкіл Великої Британії. Виокремлено основні аспекти діяльності розширених шкіл, що були унормовані в законодавчих актах Великої Британії, серед яких: 1) цілі та завдання їх створення й діяльності; 2) форми надання послуг; 3) правові засади партнерства з постачальниками соціальних послуг; 4) структура навчальних закладів; 5) особливості управління розширеними школами. Визначено, що надання додаткових соціальних послуг розширеними школами має позитивний вплив на учнів, їх батьків та громаду в цілому. З'ясовано, що налагодження ефективного партнерства розширеної

школи та постачальників соціальних послуг дає навчальним закладам змогу підвищити власний соціальний та інтелектуальний капітал, а також відповідати мінливим потребам членів громади.

Здійснено системно-функціональний аналіз змістово-процесуальних засад діяльності розширених шкіл Великої Британії. З'ясовано, що змістово-процесуальними засадами діяльності таких шкіл є:

- сфери надання послуг розширеними школами (додаткові освітні послуги (Additional Schooling Provision); послуги відповідно до потреб місцевої громади (Community Provision); послуги дошкільної підготовки (Early Years Provision); послуги щодо задоволення потреб батьків / сім'ї (Family / Parent Provision); послуги, що надаються іншими установами (Other Agency Provision); спеціальні послуги (Specialist Facilities));

- напрями діяльності (робота з батьками, учнями та громадою в цілому, здоров'язбереження, спорт та організація змістовного дозвілля);

- форми та засоби надання послуг розширеними школами (*форми*: інформаційні заняття, батьківські вечори, соціальні клуби, громадські центри, кімнати для батьків, батьківські групи та мережі, курси для батьків, чиї діти страждають від розладів поведінки й гіперактивності, курси інформаційно-комунікаційних технологій, індивідуальні та групові консультації тощо; *засоби*: надання більш спеціалізованої підтримки для батьків, які цього потребують, інформації у вигляді порад і доступної підтримки для батьків (національні гарячі лінії, інтернет-сайти, місцева служба сімейної підтримки), використання персональних запрошень, встановлення прямих неофіційних зв'язків, розповсюдження буклетів для батьків із проблемних питань, організація занять із мови та математики, мистецтв і ремесел, розробка програми роботи з невстигаючими учнями тощо).

Розгляд управлінських засад інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії уможливив дослідження організаційних підходів до забезпечення пропозиції розширених шкіл, управлінських структур, видів міжвідомчої взаємодії, напрямів взаємодії розширеної школи з постачальниками соціальних послуг. Висвітлено *моделі взаємодії розширених шкіл з місцевими освітніми адміністраціями*: 1) спільні робочі взаємовідносини; 2) незалежні, але взаємопідтримувальні відносини; 3) школа працює повністю незалежно від місцевої освітньої адміністрації. Окреслено ключові *функції ради школи* щодо надання навчальним закладом соціальних послуг: 1) поточний моніторинг, оцінка та огляд додаткових видів діяльності; 2) надання допомоги щодо пошуку додаткових джерел фінансування для ініціатив розширеної школи; 3) розподілення бюджетних коштів для забезпечення пропозиції розширеної школи; 4) призначення додаткового персоналу для підтримки та управління ініціативою. Здійснено порівняльну характеристику функціональної діяльності директора традиційної та розширеної шкіл. Визначено види міжвідомчої взаємодії в межах розширеної школи – міжвідомча комісія (multi-agency panel), міжвідомча команда (multi-agency team), інтегрована служба (integrated service). Узагальнено *організаційні підходи до забезпечення пропозиції розширених шкіл*,

які залежать від шкільних ресурсів та цілей: 1) пряме постачання; 2) постачання послуг через компанію з обмеженою відповідальністю; 3) постачання послуг третьою стороною; 4) постачання послуг добровільним комітетом.

Отже, на основі з'ясування нормативних, змістово-процесуальних та управлінських засад інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії доведено, що розширена школа, функціонуючи як центр розвитку громади, надає широкий спектр додаткових соціальних послуг, які виходять далеко за межі традиційної освітньої пропозиції навчального закладу, шляхом налагодження ефективного партнерства з постачальниками зазначених послуг.

Третій розділ – **«Можливості впровадження досвіду розширених шкіл Великої Британії в умовах модернізації сучасної шкільної освіти України»** присвячено вивченню стану інтеграції соціальних та освітніх послуг у вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладах та окресленню можливостей творчого використання концептуальних ідей прогресивного британського досвіду в Україні.

У результаті історико-генетичного аналізу стану інтеграції соціальних та освітніх послуг у загальноосвітніх навчальних закладах України нами було виявлено тенденцію до диверсифікації послуг навчального закладу ближче до кінця ХХ століття, зумовлену низкою політичних, соціально-економічних та культурних чинників.

На основі структурно-логічного аналізу вітчизняної нормативно-правової бази, що регламентує надання послуг учням, їх батькам та громаді в цілому, та наукових джерел щодо функціонального поля діяльності соціального педагога та психолога загальноосвітнього навчального закладу визначено особливості надання медичних, здоров'язбережувальних, психологічних та соціально-педагогічних послуг, послуг з організації змістовного дозвілля в умовах українських реалій. З'ясовано особливості функціонування громадсько-активних шкіл (ГАШ) та мережі шкіл сприяння здоров'ю в Україні та здійснено порівняльний аналіз ключових засад діяльності зазначених закладів. Виявлено спільні риси у підходах до практичного забезпечення інтеграції соціальних та освітніх послуг у ГАШ та розширених школах: 1) школи позиціонують себе центрами розвитку громади; 2) налагоджено партнерство школи і громади; 3) значна увага в обох типах шкіл приділяється освітнім, соціальним, оздоровчим послугам; розвитку молодіжного руху та залученню громадян; покращенню навчання учнів; зміцненню родини та відносин між мешканцями громади; 4) зазначені українські і британські навчальні заклади залучають учнів, їх батьків та членів громади до процесу прийняття рішень щодо пропозиції послуг навчального закладу.

Застосування методу компаративного аналізу дозволило виявити відмінні риси між українськими ГАШ та британськими розширеними школами. Передусім, в Україні відсутні спеціальні законодавчі акти, що детально унормовують діяльність ГАШ, оскільки останні є традиційним типом навчальних закладів із традиційною структурою управління. Суттєві відмінності полягають у цільових пріоритетах досліджуваних типів навчальних

закладів, оскільки ГАШ спрямовують свою діяльність на розвиток соціально активної молоді, у той час як розширені школи – на розв’язання соціальних проблем учнів, їх батьків та членів громади.

Компаративний аналіз британського та українського досвіду інтеграції соціальних та освітніх послуг у загальноосвітньому навчальному закладі й застосування методу наукової екстраполяції дозволили визначити можливості використання прогресивного досвіду британської системи середньої освіти в освітньо-політичному, законодавчому, науково-методичному, управлінському, соціально-педагогічному та організаційно-педагогічному аспектах в Україні.

Модернізація сучасної шкільної освіти України в *освітньо-політичному аспекті* передбачає децентралізацію управління освітою; створення на базі існуючих загальноосвітніх шкіл аналогів британських розширених шкіл, які б інтегрували на території одного навчального закладу служби та фахівців, послуги яких є найбільш затребуваними в даній громаді; створення державної незалежної Інспекції контролю якості стандартів в освіті. Необхідним є оприлюднення інформації про якість надання освітніх та соціальних послуг навчальними закладами через друковані та електронні ЗМІ; надання місцевим органам влади (управлінням освіти обласних держадміністрацій, відділам освіти районних держадміністрацій), а також навчальним закладам, які пропонують розширену пропозицію послуг, більшої автономії, стимулювання їх конкурентоздатності через додаткову фінансову допомогу успішним школам. Доцільним бачиться створення мережі партнерства, до якої б входили різні типи інтегрованих соціальних служб: превентивна соціальна служба підтримки сім’ї; соціальна служба супроводу сімейних форм виховання, опіки та сприяння всиновленню; соціальна служба реінтеграції та підтримки випускників інтернатних закладів; служба раннього втручання (термінового реагування) при отриманні фактів жорстокого поводження з дітьми та порушення їх прав; соціальна служба супроводу та реабілітації дітей, які перебувають у конфлікті з законом, та осіб, які повертаються з місць позбавлення волі; служба соціального супроводу закладів освіти; пришкільні спеціалізовані медичні центри; служба психологічної допомоги; психологічні центри самопомоги. В умовах модернізації сучасної шкільної освіти України в *законодавчому аспекті* вважаємо за необхідне: розробити чіткі механізми взаємодії школи, позашкільних установ, медичних закладів із сім’єю, як провідною ланкою соціалізації особистості дитини; оновлення та доповнення нормативно-правової бази новими документами, аналогічними британським: «Про здорове харчування учнів», «Про особливості інтеграції соціальних та освітніх послуг у загальноосвітньому навчальному закладі», «Про партнерство школи, громади та постачальників соціальних послуг». Вдосконаленню вітчизняної шкільної освіти в *науково-методичному аспекті* сприятиме проведення семінарів-практикумів для вчителів і фахівців соціальної сфери з метою їх озброєння необхідними для щоденної діяльності практичними навичками, а також обміну досвідом фахівців конкретних розширених шкіл. Модернізація сучасної шкільної освіти України в *управлінському аспекті* передбачає налагодження

співпраці між місцевими управліннями освіти обласних держадміністрацій, відділами освіти районних держадміністрацій, розширеними школами та фахівцями соціальної сфери; введення до штатного розкладу навчальних закладів, що надають широкий спектр послуг, таких посад, як стратегічний менеджер школи, радник із перепланування роботи школи та координатор школи. Можливості використання позитивного британського досвіду в *соціально-педагогічному аспекті* полягають у створенні на території навчального закладу постійно діючих центрів із надання додаткових соціальних послуг учням, їх батькам і членам місцевої громади; створення дозвіллевих центрів за інтересами при школах, які б охоплювали зазначених вище споживачів додаткових послуг. В *організаційно-педагогічному аспекті* доцільним бачиться налагодження співпраці шкіл із лікарями найбільш затребуваних профілів, запровадження політики здорового харчування на національному рівні та створення системи моніторингу її імплементації на місцевому та інституційному рівнях; популяризація послуг школи та надання інформації батькам і членам місцевої громади про види доступних послуг через друковані засоби (брошури, буклети тощо) та шляхом проведення різноманітних заходів для означених категорій громадян.

Отже, в умовах постійних реформ у сфері освіти України інтеграція соціальних та освітніх послуг у загальноосвітньому навчальному закладі дозволить подолати низку проблем на шляху гармонійного розвитку особистості дитини та сприятиме зміцненню її здоров'я. Використання британського досвіду розширених шкіл сприятиме модернізації вітчизняної системи середньої освіти шляхом гармонійного поєднання національних традицій та позитивних здобутків зарубіжного досвіду.

З'ясування організаційно-педагогічних засад інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії дає підстави для таких **висновків**.

1. Охарактеризовано стан розроблення проблеми інтеграції соціальних та освітніх послуг у межах загальноосвітнього навчального закладу у вітчизняних і зарубіжних наукових розвідках. Виокремлено такі аспекти розгляду розширених шкіл як освітнього феномену: освітньо-політичний (надання можливості освітнього вибору кожному учню; розширення традиційного спектру послуг школи; зміни у структурі управління школою), соціально-педагогічний (особливості надання соціальних і здоров'язбережувальних послуг у навчальних закладах та проблеми підготовки фахівців до надання широкого спектру зазначених послуг), методичний (особливості організації навчання обдарованих учнів у розширених школах, проблеми оновлення змісту, форм і методів навчання); управлінський (ефективні шляхи оцінювання знань, умінь та навичок школярів; завдання шкільного лідерства; принципи запровадження мережевих технологій в освіті та особливості розвитку інноваційних шкільних мереж); виховний (обґрунтування необхідності відповідності гендерного, екологічного, громадянського та естетичного виховання запитам споживачів послуг школи).

Визначено понятійно-термінологічний апарат дослідження, передусім основоположні його поняття: «інновація», «освітня інновація», «інноваційний заклад освіти», «інноваційні шкільні мережі», «взаємодія», «партнерство», «соціальне партнерство», «лідерство», «соціальні послуги», «інтеграція».

З'ясовано, що в наукових розвідках британських теоретиків освіти розширена школа трактується як специфічний тип навчального закладу, що забезпечує надання широкого спектру послуг для того, щоб задовольнити потреби своїх учнів, їх сімей і громади в цілому. Американські та австралійські дослідники зосереджуються виключно на наданні додаткових соціальних послуг школою у партнерстві з їх провайдерами. Подано власне визначення поняття «розширена школа», що являє собою інноваційний тип загальноосвітнього навчального закладу, який забезпечує надання широкого спектру освітніх та соціальних послуг членам громади та функціонує в якості центру розвитку громади.

2. Визначено передумови інтеграції соціальних та освітніх послуг у британських школах, зокрема: соціальні катаклізми, економічні кризи та політичні реформи. З урахуванням визначених передумов виокремлено етапи інтеграції соціальних та освітніх послуг у школах Великої Британії: 1) започаткувальний (1900 – 30 рр. ХХ ст.) – запровадження елементів додаткових послуг в окремих школах; 2) здоров'язберезувальний (30 – 50 рр. ХХ ст.) – створення Комітетів з питань здоров'я дітей при школах, введення медичних послуг у навчальних закладах; 3) громадооб'єднувальний (50 – 70-ті рр. ХХ ст.) – запровадження школами широкого кола послуг для батьків та місцевої громади; 4) переорієнтувальний (70 – 90 рр. ХХ ст.) – розширення школами пропозиції додаткових послуг через ризик закриття неконкурентоспроможних навчальних закладів; 5) інституційний (90 рр. ХХ ст. – 10 рр. ХХІ ст.) – створення інноваційних навчальних закладів – розширених шкіл.

3. З метою окреслення нормативних засад інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії схарактеризовано документи британських освітніх реформ досліджуваного періоду й урядові програми, які регулюють їх діяльність (Закони, законодавчі акти, національні стратегії, Біла та Зелені Книги, національні й урядові програми). Зазначені документи стали підґрунтям для розробки програми дій широкого кола суб'єктів освітньої діяльності щодо підвищення якості освіти, організаційних і змістових засад взаємодії навчальних закладів та партнерських установ і організацій у контексті розширення освітньої пропозиції загальноосвітніх навчальних закладів та набуття ними статусу «розширених шкіл».

З'ясовано змістово-процесуальні засади інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії. Висвітлено основні напрями й форми надання послуг зазначеними навчальними закладами: робота з батьками, учнями та громадою в цілому (інформаційні заняття, батьківські групи, батьківські вечори, соціальні клуби, громадські центри, кімнати для батьків, батьківські групи і мережі, курси для батьків), здоров'язбереження (консультації медичних працівників, особисті, соціальні та медико-

просвітницькі послуги, шкільні центри), спорт та організація змістовного дозвілля (дозвіллеві центри при школах або за їх межами, спортивні центри, тренажерні зали, фітнес-класи, басейни, соціальні вечори та заходи, заняття різними видами спорту, юнацькі ігри, суботні ранкові майстер-класи з цифрової фотографії, робототехніки, електроніки, літературні ранки, семінари для батьків навчально-просвітницького характеру, громадські кімнати для занять мистецтвом тощо).

4. Виявлено, що управління процесом інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії здійснюється на державному, місцевому та шкільному рівні. Установлено, що особливістю розширених шкіл є створення управлінських структур для покращення якості послуг, які є підзвітними директору та раді школи, а саме: робочої групи розширеної школи, ради проекту розширеної школи, команди розширеної школи з надання послуг, команди батьківської громадської дії. Висвітлено моделі взаємодії розширених шкіл з місцевими освітніми адміністраціями та визначено принципи ефективної міжвідомчої взаємодії розширених шкіл і постачальників соціальних послуг. Схарактеризовано організаційні підходи до забезпечення пропозиції розширених шкіл, які залежать від шкільних ресурсів та цілей: пряме постачання; постачання послуг через компанію з обмеженою відповідальністю; постачання послуг третьою стороною; постачання послуг добровільним комітетом.

5. Обґрунтовано можливості використання прогресивних здобутків інтеграції соціальних та освітніх послуг розширених шкіл Великої Британії в умовах модернізації сучасної шкільної освіти України в освітньо-політичному, законодавчому, науково-методичному, управлінському, соціально-педагогічному та організаційно-педагогічному аспектах. Найбільш перспективними визначено такі: в *освітньо-політичному аспекті* досліджуваної проблеми – децентралізація управління освітою, створення на базі існуючих загальноосвітніх шкіл аналогів британських розширених шкіл; створення державної незалежної Інспекції контролю якості стандартів в освіті; надання більшої автономії органам управління місцевого і шкільного рівня; в *законодавчому аспекті* досліджуваного феномену – оновлення та доповнення нормативно-правової бази новими документами, що регламентують надання загальноосвітніми навчальними закладами широкого спектру соціальних і здоров'язбережувальних послуг; розроблення механізмів взаємодії школи, позашкільних установ, медичних закладів із сім'єю; у *науково-методичному аспекті* розгляду цієї проблеми – проведення семінарів-практикумів для вчителів і фахівців соціальної сфери для забезпечення їх професійного розвитку та обміну досвідом; в *управлінському аспекті* досліджуваного явища – налагодження співпраці між українськими школами та постачальниками соціальних послуг; диверсифікація структури управління школами; у *соціально-педагогічному аспекті* означеної проблеми – створення на території навчального закладу постійно діючих центрів із надання додаткових соціальних послуг учням, їх батькам і членам місцевої громади, у тому числі й дозвіллевих; в *організаційно-педагогічному аспекті* досліджуваного феномену –

налагодження співпраці шкіл із лікарями; організація здорового харчування; популяризація послуг школи серед батьків та членів місцевої громади.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Вважаємо, що на подальше вивчення заслуговує досвід професійного розвитку британських учителів у розширених школах як інноваційному типі навчального закладу зі складною структурою управління, механізми розвитку вчительського лідерства в умовах інноваційних освітніх змін, досвід інтеграції соціальних і освітніх послуг у розширених школах США та Австралії.

Основні наукові результати висвітлено в таких працях автора:

Статті у наукових фахових виданнях

1. Вознюк В. В. Досвід надання здоров'язберігальних послуг у розширених школах Великобританії / В. В. Вознюк // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – № 6–7 (16–17). – С. 81–89.
2. Вознюк В. В. Інноваційний потенціал розширених шкіл Великої Британії та можливості його використання в українських реаліях / В. В. Вознюк // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка : зб. наук. праць. Вип. 26 / Глухівський НПУ ім. О. Довженка ; редкол. : О. І. Курок [та ін.]. – Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2014. – С. 20–25.
3. Вознюк В. В. Інтеграція соціальних та освітніх послуг у загальноосвітніх школах України та Великобританії / В. В. Вознюк // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол. : Т. І. Сущенко та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – Вип. 38 (91). – С. 400–408.
4. Вознюк В. В. Історичні особливості інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великобританії / В. В. Вознюк // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 6 (32). – С. 11–20.
5. Вознюк В. В. Моделі управління послугами в розширених школах Великої Британії / В. В. Вознюк // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2014. – Вип. 13. – 308 с. – (Серія «Педагогічні науки»). – С. 69–76.
6. Вознюк В. В. Нормативні засади діяльності розширених шкіл Великобританії / В. В. Вознюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія : зб. наук. праць. – Вип. 42. – Ч. 2. / редкол. : В. І. Шахов та ін. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. – С. 133–137.
7. Вознюк В. В. Організація дозвілля як соціальна послуга в системі загальної середньої освіти Великобританії / В. В. Вознюк // Порівняльно-педагогічні студії : науково-педагогічний журнал. – Умань, 2012. – № 4 (14). – С. 61–66.
8. Вознюк В. В. Особливості співпраці британських розширених шкіл з громадою / В. В. Вознюк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. – Серія № 5. Педагогічні

науки : реалії та перспективи. – Вип. 41 / за ред. проф. В. П. Сергієнка. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 28–32.

9. Вознюк В. В. Підтримка батьків як один із напрямів надання соціальних послуг у системі загальної середньої освіти Великобританії / В. В. Вознюк // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 1 (27). – С. 67–74.

10. Вознюк В. В. Підходи до трактування поняття «розширена школа» у англomовних країнах / В. В. Вознюк // Порівняльно-педагогічні студії : науково-педагогічний журнал. – Умань, 2014. – № 2–3 (20–21). – С. 13–19.

Статті в закордонних виданнях

11. Вознюк В. В. Роль местной образовательной администрации в процессе предоставления дополнительных социальных услуг расширенными школами Великобритании / В. В. Вознюк // Учёные записки университета имени П. Ф. Лесгафта : научно-теоретический журнал. – Санкт-Петербург : Издательство Санкт-Петербургского политехнического университета, 2014. – № 5 (111). – С. 30–36.

12. Voznyuk V. V. Extended educational offer of school : the experience of Ukraine and Great Britain / V. V. Voznyuk // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, II (18), Issue : 37, 2014. – P. 17–20.

Статті в інших виданнях

13. Вознюк В. В. Досвід організації дозвілля в розширених школах Великої Британії і педагогічна спадщина А. С. Макаренка / В. В. Вознюк // Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти ХХІ століття : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (11–12 березня 2013 року, м. Суми). – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – С. 248–250.

14. Вознюк В. В. Інноваційний освітній потенціал розширених шкіл Великої Британії / В. В. Вознюк // Актуальні питання сучасної педагогіки : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24–25 жовтня 2014 р.). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 10–13.

15. Вознюк В. В. Нормативні основи регулювання розширеної пропозиції шкіл Великобританії / В. В. Вознюк // Педагогічна компаративістика – 2014 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали науково-практичного семінару (Київ, 5 червня 2014 р.) / Інститут педагогіки НАПН України / за заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : Педагогічна думка, 2014. – С. 74–76.

16. Вознюк В. В. Управління послугами розширених шкіл Великої Британії / В. В. Вознюк // Інноваційний розвиток вищої освіти : глобальний та національний виміри змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (4–5 березня 2014 р., м. Суми). – Том 1. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 235–238.

17. Вознюк В. В. Урядова підтримка процесу розширення послуг школи у Великій Британії / В. В. Вознюк // Основні напрями підготовки сучасного вчителя : глобалізація, стандартизація, інтеграція : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 30–31 жовтня 2014 р.) / ред. кол. :

Н. С. Побірченко, О. І. Безлюдний, Т. Д. Кочубей та ін. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2014. – С. 41–43.

18. Voznyuk V. V. Comparative analysis of Extended Services in Ukraine and in Great Britain / V. V. Voznyuk // Proceedings of the 4th European Conference on Education and Applied Psychology (October 14, 2014) / «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. – Vienna, 2014. – P. 50–53.

19. Voznyuk V. V. Health care services in the secondary education institutions in Ukraine and in Great Britain / V. V. Voznyuk // Освітні інновації : філософія, психологія, педагогіка : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 3 грудня 2014 року : у 4 ч. – Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2014. – Ч. 1. – С. 246–249.

АНОТАЦІЯ

Вознюк В. В. Організаційно-педагогічні засади інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка МОН України, Суми, 2015.

Дисертація є комплексним дослідженням у галузі компаративної педагогіки щодо організаційно-педагогічних засад інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії.

Схарактеризовано стан розробленості проблеми та понятійно-термінологічний апарат дослідження в сучасній вітчизняній порівняльній педагогіці. Визначено передумови й етапи інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії.

Окреслено нормативні (законодавчі акти та урядові програми, у яких визначено провідні аспекти діяльності розширених шкіл) та змістово-процесуальні (напрями діяльності розширених шкіл, форми і зміст надання ними соціальних послуг) засади інтеграції соціальних та освітніх послуг у розширених школах Великої Британії. З'ясовано управлінські (моделі, підходи, принципи та види взаємодії розширених шкіл із постачальниками соціальних послуг) засади надання соціальних послуг розширеними школами Великої Британії. Обґрунтовано можливості використання досвіду Великої Британії в умовах модернізації сучасної шкільної освіти України.

Ключові слова: розширена школа, інтеграція, додаткові послуги, соціальні послуги, здоров'язбережувальні послуги, освітні послуги, підтримка батьків, партнерство, взаємодія, організаційно-педагогічні засади, Велика Британія.

Вознюк В. В. Организационно-педагогические основы интеграции социальных и образовательных услуг в расширенных школах Великобритании. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. –

Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко МОН Украины, Сумы, 2015.

Диссертация является комплексным исследованием в области сравнительной педагогики по проблеме организационно-педагогических основ интеграции социальных и образовательных услуг в расширенных школах Великобритании.

Охарактеризовано состояние разработки проблемы и понятийно-терминологический аппарат исследования в современной отечественной сравнительной педагогике. Определены предпосылки и этапы интеграции социальных и образовательных услуг в расширенных школах Великобритании.

Освещены нормативные (законодательные акты и правительственные программы, в которых определены ведущие аспекты деятельности расширенных школ) и содержательно-процессуальные (направления деятельности расширенных школ, формы и содержание предоставляемых социальных услуг) основы интеграции социальных и образовательных услуг в расширенных школах Великобритании. Выявлены управленческие (модели, подходы, принципы и виды взаимодействия расширенных школ с поставщиками социальных услуг) основы предоставления социальных услуг расширенными школами Великобритании. Обоснованы возможности использования опыта Великобритании в условиях модернизации современного школьного образования Украины.

Ключевые слова: расширенная школа, интеграция, дополнительные услуги, социальные услуги, здоровьесберегающие услуги, образовательные услуги, поддержка родителей, партнерство, взаимодействие, организационно-педагогические основы, Великобритания.

Voznyuk V. V. Organizational-Pedagogical Foundations of Social and Educational Services Integration in the Extended Schools of Great Britain. – On the Right of Manuscript.

Thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Science in specialty 13.00.01 – General Pedagogics and History of Pedagogics. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, MES of Ukraine, Sumy, 2015.

This thesis is devoted to the organizational and pedagogical foundations of the integration of social and educational services in extended schools of Great Britain and outlining opportunities for the implementation of progressive British experience in Ukrainian schools.

The state of the research on the problem and conceptual and terminological apparatus of studies in modern Ukrainian comparative pedagogy is described. The use of structural and logical analysis of a wide range of research has allowed identifying the following aspects of the review of extended schools as an educational phenomenon: educational-political, socio-pedagogical, methodological, managerial, educational aspects.

Conceptual approaches to the consideration of the extended school in the modern theory of education in English-speaking countries are characterized. It was

revealed that the British theory of education under the concept of “extended school” understands a specific type of school, which provides a wide range of services to meet the needs of its pupils, their families and community in general, and American and Australian researchers consider exclusively the services provided by the school in partnership with their providers. On the basis of generalization of conceptual approaches the author has formulated her own definition of the concept “extended school” which means innovative type of a secondary school, which provides broad range of educational and social services to the community members and functions as a community centre.

The author reveals normative (legislative acts and governmental programs, which define the leading aspects of extended schools) and content-procedural (directions, forms and methods of provision of social services) foundations of integration of social and educational services in the extended schools of Great Britain. Managerial foundations: models, approaches, principles and types of cooperation between extended schools and social service providers are clarified.

The proposals based on the positive conceptual ideas of the integration of social and educational services in the extended schools in Great Britain for the Ukrainian secondary education system in educational-political, legislative, methodological, managerial, social-pedagogical, organizational-pedagogical aspects.

The most challenging are as follows: in the educational-political aspect – decentralization of education management; creation on the basis of existing secondary schools British counterparts of extended schools; creation of the state independent Inspection of quality control standards in education; providing greater autonomy to local and school authorities; in the legislative aspect – updating the regulatory framework with new documents regulating the provision of a wide range of social and health services by secondary educational institutions; development of mechanisms of cooperation between schools, out-of-school institutions, medical institutions and the family; in the methodological aspect – conducting workshops for teachers and social workers to ensure their professional development and exchange of experience; in the managerial aspect – establishment of cooperation between Ukrainian schools and social service providers; diversification of the structure of school governance; in the socio-pedagogical aspect – creation on the territory of the educational institutions permanent centres for the provision of additional social services to pupils, their parents and members of the local community, including leisure centres; in the organizational-pedagogical aspect – cooperation of schools with the doctors; healthy nutrition; promotion school services among parents and community members.

Key words: extended school, integration, additional services, social services, health care services, educational services, parenting support, partnership, interaction, organizational-pedagogical foundations, Great Britain.

Підписано до друку 22.05.2015. Формат 60x90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А.С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87